

ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ СВІТОВОГО РИНКУ МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ ТА ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано тенденції розвитку світового ринку металопродукції, а також перспективи України щодо збільшення своєї частки на ньому. Здійснено аналіз експортної діяльності вітчизняного металургійного комплексу протягом 2002–2013 рр. Розраховано прогнозну модель динаміки світового виробництва сталі.

Ключові слова: виробництво сталі, експорт, прогнозування, металургійна галузь, металопродукція, прогнозна модель.

ВСТУП

Металургійна галузь України є важливою складовою економіки країни, яка забезпечує близько 27 % ВВП, 30 % обсягу експорту, в цій галузі працює 0,5 млн осіб, що складає 2,26 % економічно активного населення [1].

Але сьогодні спостерігаються негативні тенденції щодо зниження обсягів виробництва вітчизняної металопродукції та сталі на світовому ринку, зменшення частки України у структурі світового ринку, що свідчить про кризовий стан металургійного комплексу.

Тому перед науковцями стоїть першочергове завдання: розробка антикризових заходів, що сприятимуть подоланню негативних тенденцій в експорті та підвищенню конкурентоспроможності металопродукції вітчизняних виробників.

Питанням розвитку світового ринку металопродукції і місцю українських виробників в ньому присвячені дослідження багатьох українських учених.

Металургійна галузь України є складовою світової металургійної галузі, активним учасником світового ринку металопродукції, тому основну увагу дослідників приділено саме аналізу тенденцій розвитку цього ринку, з одного боку, та умов участі України в ньому – з іншого.

Так, загальним питанням трансформації міжнародного ринку металопродукції в умовах світової економічної кризи присвячено працю Л. Капранової [2], яка виокремлює наступні тенденції: загальне зростання виробництва і споживання металопродукції у світі; наближення металургійного виробництва до транспортних шляхів, зокрема до морських портів; зміни лідерів у світовому виробництві чорних металів, зокрема шляхом перенесення виробництва до країн, що розвиваються; технологічні зрушення, наслідком яких є запровадження

¹ Рецензент – Сергєєва Л. Н., д. е. н., професор

нових методів виплавки і створення міні-заводів; зростання попиту на спеціальні марки сталі; консолідація металургійних підприємств внаслідок глобалізації і транснаціоналізації світового господарства; зростання вимог до екологічної безпеки виробництва.

Аналіз сучасного стану металургійної галузі України, проведений Л. Капрановою [2], дав змогу стверджувати, що Україна має конкурентні переваги на міжнародному ринку металопродукції тільки за 8 позиціями зі 143, експорт металопродукції характеризується сировинною спрямованістю і практично повною відсутністю в його структурі високотехнологічних марок сталі.

В працях О. Гаркуші [3] розглядається світова металургійна галузь у системі глобальної конкуренції, остання визначається інтегрованою структурою, під якою автор розуміє сукупність споживчої та виробничої конкурентоспроможності суб'єктів глобальної економіки, що уможливорює виокремлення складових елементів сукупного попиту і пропозиції, в яких поряд з інституціональною, зовнішньоекономічною, транснаціональною складовими розвиваються і превалюють технологічні, еколого-економічні та соціокультурні елементи.

Питання регулювання експортної діяльності підприємств чорної металургії України розглянуто в дослідженні Г. Горбенко [4]. Обґрунтовано висновки, що експортна політика України щодо підприємств металургійної галузі може носити характер зваженого протекціонізму при використанні інструментів грошово-кредитної, інвестиційної, інноваційної, податкової, регіональної, екологічної політики, дозволених СОТ та ЄС.

Л. Кислова досліджує проблеми міжнародної економічної діяльності країн в умовах глобалізації ринку чорних металів [5]. Основною тенденцією розвитку чорної металургії світу вона визначає перенесення металургійного виробництва в країни, що розвиваються, через близькість до основних районів видобутку високоякісної руди, зростання місцевого споживання, лояльність екологічних стандартів щодо металургійного виробництва та дешеву робочу силу. Не менш важливою є тенденція до концентрації виробництва.

Однак, незважаючи на значний обсяг наукових публікацій щодо дослідження різних сфер та проблем діяльності металургійного комплексу України і світу, досі остається поза увагою вчених проблема розробки прогнозування тенденцій розвитку світового ринку виробництва сталі, спираючись на результати якого можна запропонувати заходи модернізації та виходу з кризи вітчизняної металургійної галузі.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є побудова прогнозу динаміки світового ринку сталі, визначення місця українських виробників на цьому ринку, аналіз структури експорту продукції металургійної галузі.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виробництво сталі є основною складовою світової металургійної галузі, динаміку якої представлено на рис. 1.

У 1992 році загальносвітове виробництво сталі складало 719,8 млн тонн, у той час як в 2013 році було вироблено вже 1582,493 млн тонн, тобто випуск зріс у 2,2 рази [6].

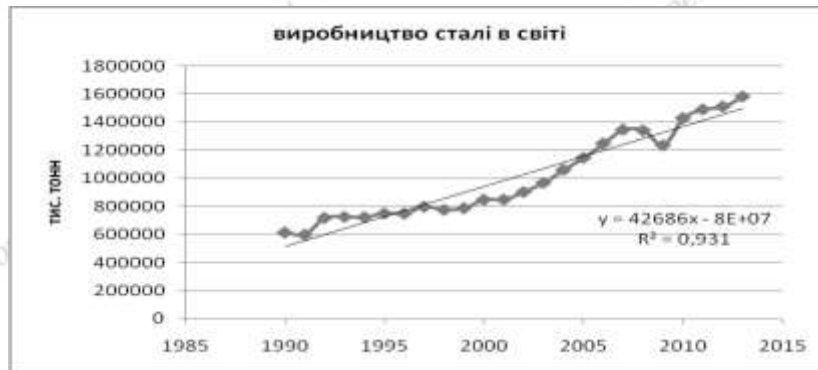

Рис. 1. Динаміка виробництва сталі в світі 1990–2013 рр.

Джерело: [7]

Кожного року, як видно з трендової моделі на рис. 1, обсяг виробництва сталі в світі приростає на 42,686 млн тонн, що фактично дорівнює випуску українських виробників в найбільш успішному для галузі 2007 році. Прогнозоване значення світового обсягу виробництва сталі за умов збереження існуючої тенденції розвитку на 2015 рік – 1667,865 млн тонн.

Основними виробниками сталі в світі є Китай, Японія, США, Індія, Росія, Північна Корея, Німеччина, Туреччина, Бразилія та Україна. Але, за даними WORLD STEEL [7], за останні роки Україна здає свої позиції за обсягами виробництва сталі.

Спостерігається зростання конкуренції на світовому ринку, де основними нашими конкурентами є країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону (основні країни-покупці металу починають створювати власні виробництва, знижуючи закупівлі металу за кордоном. Так, Іран до 2014 р. планує вдвічі збільшити виробництво сталі (до 43 млн тонн за рік) і стати одним із основних експортерів сталевого прокату в Близькосхідному регіоні) [8].

Отже, спостерігається негативна тенденція зменшення частки України в світовому виробництві (рис. 2).

Так, якщо в 1992 році внесок України в світовий ринок був майже 6 %, то в 2013 році він складав всього 2 %, або 4,2 % від обсягу виробництва Китаю [7].

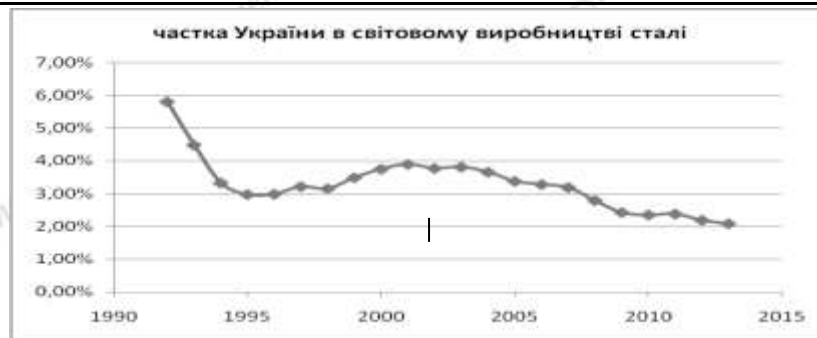

Рис. 2. Частка України у світовому виробництві сталі

Джерело: власна розробка

Якщо в металургійній галузі України не буде реалізовано антикризової програми, то в 2015 році можна очікувати частки України на рівні 1,75 %, або 28,9 млн тонн сталі. Такий прогноз є непрямим, побудувати безпосередньо прогноз за даними динаміки виробництва сталі в Україні (рис. 3) неможливо, оскільки ця динаміка не демонструє стійкої тенденції.

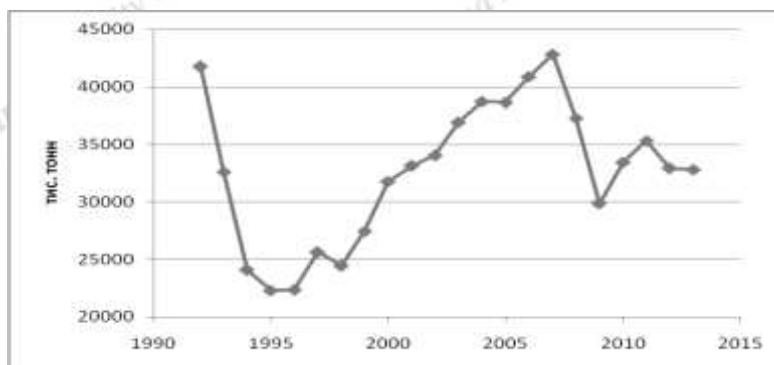

Рис. 3. Динаміка виробництва сталі в Україні, 1992–2013 рр.

Джерело: власна розробка

Особливістю металургійної галузі України є те, що близько 80 % її продукції експортується. На рис. 4 наведено динаміку частки експорту недорогоцінних металів та виробів з них в загальному обсязі експорту України за 2002–2013 рр. [6].

З рис. 4 видно, що максимального значення цей показник набував у 2006 році (42,2 %), після чого відбулось різке падіння: з 41,2 % у 2008 році до 32,3 % в 2009 році. Протягом 2010–2013 років відбувалось подальше зменшення частки недорогоцінних металів у експорті: так, в 2013 році ця частка складала 28,1 %.

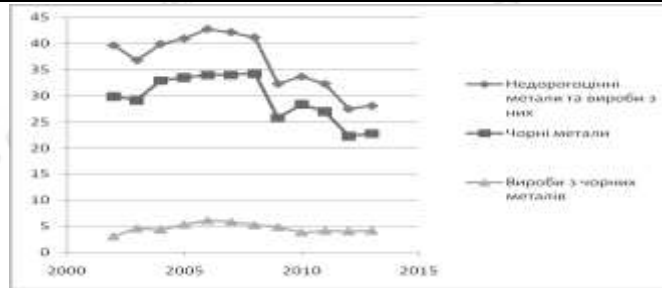

Рис. 4. Динаміка експорту металопродукції в Україні, 2002–2013 рр.
Джерело: власна розробка

У структурі цієї складової експорту основне місце посідають чорні метали і вироби з чорних металів (рис. 5 та 6).

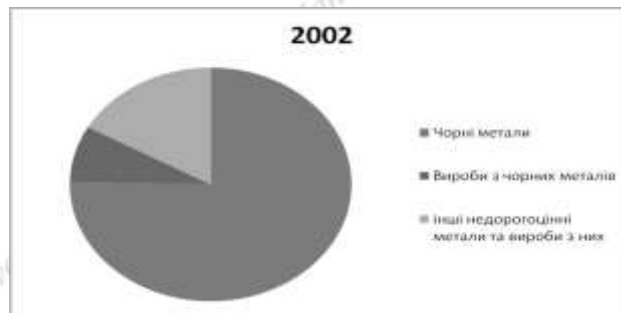

Рис. 5. Структура експорту недорогоцінних металів та виробів з них в Україні, 2002 р.

Джерело: [6]

В структурі експорту недорогоцінних металів і виробів з них відбулись значні структурні зрушення: якщо в 2002 році частка чорних металів та виробів з них складала 83,19 %, то в 2013 році вона зросла до 96,26 %. Практично зникли з експорту такі позиції, як алюміній і вироби з нього (1,78 % у 2002 році та 0,2 % у 2013 році), інструменти та ножові вироби (3,35 % у 2002 році та 0,1 % у 2013 році). Позитивною тенденцією є зростання частки виробів з чорних металів з 7,87 у 2002 році до 14,98 % у 2013 році.

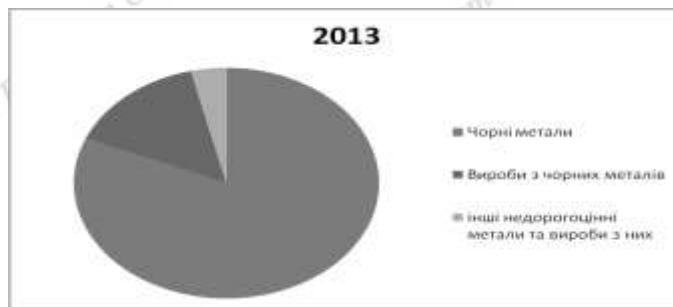

Рис. 6. Структура експорту недорогоцінних металів та виробів з них в Україні, 2013 р.

Джерело: [6]

Таким чином, експорт недорогоцінних металів значною мірою залежить від стану світового ринку чорних металів та виробів з них, зокрема ринку сталі.

ВИСНОВКИ

Виходячи із поставленої мети та спираючись на результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що розрахована прогнозна модель динаміки обсягів виробництва сталі на світовому ринку свідчить про високий темп зростання обсягів її виплавки та підвищення конкуренції між країнами-виробниками. Проведений аналіз статистичних даних показує, що Україна поступово втрачає свої позиції на світовому ринку, що свідчить про нераціональну структуру експорту металопродукції.

Тому основним завданням та метою наступних наукових досліджень стосовно підвищення конкурентоспроможності металургійної галузі України є розробка антикризових заходів, що сприятимуть її стратегічній переорієнтації та ефективному розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пікус А. Ю. Металургійна галузь України: тенденції і перспективи / А. Ю. Пікус // Актуальні проблеми економіки. – № 4 (118). – 2011. – С. 92–102.
2. Капранова Л. Г. Вплив світової економічної кризи на функціонування металургійної галузі України / Л. Г. Капранова // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Организации черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сб. науч. тр. – Севастополь – Донецк : ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2009. – С. 255–259.
3. Гаркуша О. М. Світова металургійна галузь в системі глобальної конкуренції : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / О. М. Гаркуша ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – 20 с.
4. Горбенко Г. М. Перспективні напрями державного регулювання розвитку металургійних підприємств України / Г. М. Горбенко // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2002. – № 1–2. – С. 339–343.
5. Кислова Л. А. Перспективи розвитку української черної металургії в умовах глобалізації мирового ринка металлов / Л. А. Кислова // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2009. – № 1 – С. 182–188.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. World steel in figures 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.worldsteel.org/dms/internetDocumentList/bookshop/Word-Steel-in-Figures-2013>.
8. Воробйов С. Л. Пріоритети та інструменти модернізації металургійної галузі України / С. Л. Воробйов, О. В. Собкевич. // Стратегічні пріоритети: науково-аналітичний щоквартальний збірник Національного інституту стратегічних досліджень. – 2012. – №4(25). – С. 118–124.

Дата надходження до редакції – 27.02.2014 р.